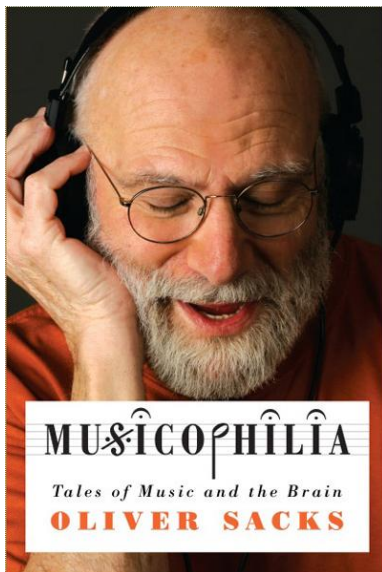


Boganmeldelse – Musicophilia

Tales of Music and the Brain

Anmeldt af **Hanne Mette Ochsner Ridder**

Kandidat i musikterapi, postdoc ved Forskerskolen i Musikterapi, Institut for Kommunikation, Aalborg Universitet. Kontakt: hm@musikterapi.org



Sacks, Oliver (2007). Musicophilia. Tales of Music and the Brain. New York: Knopf. Sider: 381. Pris: 16 dollars.

En bestseller?!

Så har Oliver Sacks skrevet en ny bestseller. Bogen er af bl.a. Washington Post udnævnt til at være en af de bedste bøger i 2007. Hvordan kan en bog om noget så 'nørdet' som musikofili (som vel kunne oversættes til musiklidenskab), der indeholder en neurologs fortællinger om musik og hjerne, blive så populær? Det vil jeg give nogle bud på i denne anmeldelse.

For det første er Sacks en højt anerkendt forfatter. Mange vil genkende titlerne på tidligere udgivelser som f.eks. "Awakenings" (der blev filmatiseret med Robert De Niro og Robin Williams i hovedrollerne), "Man-

den der forvekslede sin kone med en hat" eller "En antropolog på Mars". I disse bøger beskriver Sacks ganske almindelige mennesker, som lider af ganske ualmindelig neurologiske forstyrrelser. Han er i stand til at beskrive disse mennesker på en levende og medrivende måde, så man med gru kan sætte sig ind i deres situation, og så man med ærefrygt får et lille indblik i nogle af de finurlige processer der foregår i vores komplekse hjerne. I flere af sine bøger skriver Sacks om sit forhold til musik. F.eks. i bogen "Et ben at stå på", hvor musiklytning bliver ganske afgørende for hans egen genoptræning efter et kompliceret benbrud. Han har nu i bog-

en Musicophilia samlet trådene fra tidligere udgivelser, beskrevet nye forunderlige neurologiske tilfælde, og sat sig grundigt ind i musikpsykologi og forskning i, hvordan musik påvirker os. Dette i sig selv er grund nok til, at bogen er blevet en bestseller. En bog af Sacks om musik og hjerne er måske netop den bog, mange har gået og ventet på, han ville skrive. Nu er den der endelig, og her er det relevant at spørge om det så blot er et potpourri af tidligere fortællinger, eller om han får knyttet sin viden om musik og hjerne på nye og uventede måder? For så er det ikke længere en bestseller af en mand, man forventer skriver en bestseller, men en bog som i sig selv gør sig fortjent til den store læserinteresse.

Haunted by music

Musicophilia er delt op i fire dele, hvor del I ikke tager fat i musikkens fantastiske egenskaber, som man måske ville have forventet, men tager fat i fortællinger om mennesker der er martret af musik. Her fortæller Sacks om personer der nærmest bliver besat af musik, og har brug for konstant at spille eller lytte til musik, og om andre som hører melodier eller hele koncerter inde i hovedet, og således må siges at lide af musikhallucinationer. Det er i denne del af bogen at Sacks skriver om 'ørehængere' eller 'hjerneorme', som er små melodistumper der i perioder helt ukontrollabelt lyder for det indre øre. Han beskriver ligeledes personer der er bange for musik og undgår situationer, hvor de kan blive udsat for musik, fordi bestemte musikstykker fremprovokerer epileptiske anfald.

A range of Musicality

I del II undersøger Sack begrebet musikalitet og musikperception. Han stiller spørgsmålstegn ved om nogle mennesker er bedre til at lytte til og forstå musik end andre.

Og om man tilsvarende kan have 'musikøre', på samme måde som når vi taler om at man kan have sprogøre. Hvad vil det sige at kunne høre en klingende lyd, og vide præcis hvilken tone det er? Er denne evne til absolut gehør medfødt eller tillært, og kan man ligefrem opøve en musikalitet selvom man er vokset op uden hjemmefra at være udsat for musik og uden som barn at kunne ramme tonerne i en sang? Hvad betyder det at kunne bedømme kvaliteten af musik, altså være en slags musik-smagsdommer? Her beskriver Sacks betydningen af prefrontal cortex, og sammenligner med betydningen af *Planum Temporale*, øverst på tindingelappen, som er et område der er involveret i processer med nøjagtigt at kunne genkende tonehøjde og skelne toner fra hinanden.

Memory, Movement, and Music

I del III tager Sacks fat i hukommelse, bevægelse og musik. Han beskriver grundigt Clive Wearings historie, som Deborah Wearing har beskrevet i bogen *Forever Today*, udover at Sacks selv har besøgt ham. Clive, som er en dygtig musiker og musikvidenskabsmand, bliver midt i fyrrerne alvorligt syg af en hjernebetændelse, med svær hjerne-skade til følge. Han mister fuldstændig sin hukommelse, og kan højst huske noget i op til 5 sekunder. Clives musikalitet viser sig dog intakt. Han kan stadig synge, lægge en andenstemme til melodistemmen i en sang, læse noder, spille klaver, dirigere og uden problemer spille basstemmen med fødderne på et orgel. Hertil skriver Sacks:

"When we "remember" a melody, it plays in our mind; it becomes newly alive. . . We recall one tone at a time and each tone entirely fills our consciousness, yet simultaneously it relates to the whole. It is similar when we

walk or run or swim – we do so one step, one stroke at a time, yet each step or stroke is an integral part of the whole, the kinetic melody of running or swimming.

... It may be that Clive, incapable of remembering or anticipating events because of his amnesia, is able to sing and play and conduct music because remembering music is not, in the usual sense, remembering at all. Remembering music, listening to it, or playing it, is entirely in the present” (Sacks 2007, s. 212).

Begrebet ‘kinetic melody’, som neurologer beskriver som det naturlige ‘melodiske’ flow der kan være i en bevægelse, tager Sacks ligeledes op i forhold til Parkinsons sygdom. Sacks beskriver hvordan Parkinsonpatienter er fanget i en ‘subkortikal kasse’ hvor deres bevægelser fryses fast i en ‘kinetic stutter’ (bevægelsesmæssig stammen) som de ikke selv kan komme ud af. Men stimuli udefra kan i visse tilfælde bryde denne fastfrysning. F.eks. hvis man kaster en bold, som de helt automatisk vil strække armene ud for at gribe. Hos nogle har musik samme effekt, og kan i visse tilfælde fastholde den ‘kinetiske melodi’ i længere tid:

I del III beskrives også patienter med afasi, Tourettes syndrom, bevægelsesforstyrrelser og den betydning, musik kan have i forhold til at stimulere sprog og motorik.

Emotion, Identity, and Music

I bogens sidste del, del IV, fokuserer Sacks på hvordan musik påvirker følelser og identitet. Sacks beskriver musik som fuldstændig abstrakt og samtidig grundlæggende emotionelt. Musik har ikke kapacitet til at repræ-

sentere noget bestemt eller noget ydre, men det har unik kapacitet til at udtrykke indre tilstande eller følelser (Ibid, s. 300–301). Her ser vi et gådefuldt paradoks i musikken. For samtidig med at musik kan forstærke følelser af sorg og smerte, virker den ofte ved at lindre og trøste.

Sacks har dedikeret Musicophilia til tre meget nære venner og kolleger. Den ene af disse tre er musikterapeut Connie Tomaino, og hans store respekt for hendes arbejde kommer bl.a. frem i bogens sidste kapitel om *Musik og identitet: demens og musikterapi*. Der har i en lang årrække været etableret musikterapi på Beth Abrahams i New York (hvor vores danske kollega, musikterapeut Benedikte Scheiby, ligeledes er ansat):

“It is astonishing to see mute, isolated, confused individuals warm to music, recognize it as familiar, and start to sing, start to bond with a therapist. It is even more astonishing to see a dozen deeply demented people – all in worlds or nonworlds of their own, seemingly incapable of any coherent reactions, let alone interactions – and how they respond to the presence of a music therapist who begins to play music in front of them” (Ibid. s. 344).

Musikken hjælper til at fremkalde erindringer, følelser og associationer, som tilsyneladende har været glemt, og evnen til at *respondere* på musik er bevaret, selv hos personer med svær demens. Sacks runder af med at konkludere at den måde, man anvender musikken på i forhold til demensramte, er ret forskellig fra hvordan den anvendes til patienter med motoriske forstyrrelser eller forskellige former for afasi. Musik, som

hjælper patienter med Parkinsons sygdom, må f.eks. have en markant rytme, men behøver ikke at være velkendt eller rettet mod at fremkalde en bestemt følelse. Med afasi-patienter er det afgørende at der anvendes sange hvor teksten er i forgrunden, som har bestemt intonerede fraseringer, og hvor der er et samspil med en terapeut. For musikterapi med demensramte er fokus på følelserne, den kognitive formåen, tanker og erindringer og patientens bevarede 'selv'. Målet er at berige den enkeltes tilværelse, og at skabe frihed, stabilitet, organisering og fokus (Ibid., s. 336).

Afslutningsvis

Musicophilia indeholder et omfattende emneregister, som gør opslag mulig, hvis man søger bestemte emner om f.eks. Mozart-effekten, MRI, multiple sklerose, larm, procedural hukommelse, fantomlemmer, klaverstemmere, Picks sygdom, Williams syndrom eller Zuckerkandl.

Sacks inddrager bogen igennem et væld af relevante grundkilder som mange musikterapeutuderende vil nikke genkende til, f.eks. Critchley & Henson (1977), Halpern & Zatorre (1999), Peretz (1999), Pinker (1997), Schlaug (2006), Storr (1992), Nordoff & Robins (1971), Thaut (2005) og Tomaino (1998). De tre sidste kilder refererer, som de eneste, direkte til musikterapi.

Sacks inddrager således kun en meget lille flig af musikterapilitteraturen – og var sikkert aldrig blevet færdig med sin bog, hvis denne gren af litteraturen skulle have været repræsenteret. Til gengæld præsenterer Sacks musikterapifeltet for en samling af yderst relevante kilder, og naturligvis yderst relevante casebeskrivelser. Dette gør Musicophilia til en gave for musikterapifeltet *indadtil*, da der er megen viden at hente som vil bidrage til at udvikle faget yderligere. For musikterapifeltet *udadtil* er bogen en gave, fordi en så anerkendt talsmand gør det tydeligt at musik spiller en væsentlig rolle for mange mennesker, og kan være en afgørende faktor i rehabilitering, behandling og terapi for mennesker, for hvem musik ikke er en luksus, men en nødvendighed.

Der er således grund til at Musicophilia er blevet en bestseller, og jeg vil varmt anbefale den til fagfolk, lægmænd og musiknørder.

Vil du vide mere om bogen kan du gå ind på hjemmesiden www.musicophilia.com hvor der bl.a. er et par korte videoptagelser af Sacks, som fortæller om sin opvækst i en musikalsk familie, om rytme, hukommelsestab og musik, amusi og 'brainworms'.

Prisen er set helt nede på 147 kr. inklusiv forsendelse hvis du køber den over nettet via www.blackwell.co.uk!